

PREGLED DOSADAŠNJIH AKTIVNOSTI
GRADA RIJEKE U SKLOPU PROVEDBE
PROGRAMA ZAŠTITE I OČUVANJA
KULTURNOG DOBRA M/B GALEB

Survey of the past activities of the City of
Rijeka within the scope of the
*Programme for protection and preservation of
M/V Galeb as cultural good*

Nikolina Radić Štivić, dipl. ing. arh.
ravnateljica Direkcije za zaštitu i očuvanje kulturnih dobara
Odjel gradske uprave za kulturu, Grad Rijeka, Hrvatska
nikolina.radic-stivic@rijeka.hr

Sažetak

Temeljem rješenja Uprave za zaštitu kulturne baštine Ministarstva kulture Republike Hrvatske od 10. listopada 2006. godine, brod Galeb proglašen je kulturnim dobrom. Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu kulturne baštine, Konzervatorski odjel u Rijeci, uputilo je upozorenje tadašnjem vlasniku kulturnog dobra s ciljem poduzimanja hitnih mjera zaštite kulturnog dobra kako bi se spriječilo njegovo daljnje propadanje. Kako vlasnik nije postupio prema tom nalogu, Gradu Rijeci predloženo je da sebe imenuje kao privremenog skrbnika kulturnog dobra. Tadašnje Poglavarstvo Grada Rijeka donijelo je na sjednici 4. prosinca 2007. odluku o imenovanju Grada Rijeka, Odjel gradske uprave za kulturu, privremenim skrbnikom broda Galeb.

Tada provedene hitne mjere zaštite kulturnog dobra na m/b Galeb Grad Rijeka je naručio od brodogradilišta Viktor Lenac d.d., Rijeka, gdje se brod i danas nalazi privezan, a poduzete su radi radova na zaštiti paluba i sprječavanja prodora vode u unutrašnjost broda.

U međuvremenu je, s obzirom na to da je iskoristio svoje pravo prvokupa, m/b Galeb dosuđen Gradu Rijeci. Grad Rijeka je kao novi vlasnik u siječnju naručio od brodogradilišta Viktor Lenac izvedbu radova čiji je opseg i vrstu naložio nadležni Konzervatorski odjel u skladu s mišljenjem Hrvatskog registra brodova. Radovi su

obuhvatili dokovanje u suhom doku, vizualni pregled podvodnog dijela vanjske oplata, mjerenje debljine limova podvodnog dijela brodskog trupa i zatvaranje otvora na podvodnom dijelu trupa radi osiguranja od mogućih izvora propuštanja preko dotrajalih oplatnih ventila i njihovih oplatnih priključaka.

Odvoz broda u suhi dok i izvedba ovih radova zapravo su prva faza u kojoj se ustanovilo stvarno stanje broda, a na osnovi kojih će se u skladu s posebnim uvjetima zaštite Ministarstva kulture Republike Hrvatske odrediti razmjeri potrebe daljnjih radova koji bi obuhvaćali konkretnije zahvate u smjeru određivanja njegove nove namjene.

Ključne riječi: Galeb, Grad Rijeka, kulturno dobro, dokovanje

■ **Slika 1.** M/b Galeb u suhom doku, siječanj 2010. (arhiva Grada Rijeka)

TEHNIČKI PODACI

<i>Ime:</i>	Galeb
<i>Konstrukcija:</i>	zakivana
<i>Broj paluba:</i>	5
<i>Dužina preko svega:</i>	116,78 m
<i>Širina:</i>	15,13 m
<i>Visina:</i>	8,75 m
<i>Srednji gaz:</i>	5,915 m
<i>GT:</i>	4.010 t
<i>Istisnina:</i>	5.143 t (standardna) 5.754 t (puna)
<i>Nosivost:</i>	1.930 t
<i>Graditelj:</i>	Ansaldo – Genova, Italija
<i>Godina gradnje:</i>	1938.
<i>Motori:</i>	2 x dizelski dvotaktni (9 cilindara u liniji) Fiat Ansaldo 1937., model MC 529
<i>Snaga:</i>	2 x 920 kW (= 2 x 1.250 KS), ser. brojevi nepoznati
<i>Generatori:</i>	
<i>Proizvođač:</i>	FIAT Stabilimenti Grandi motori, Torino 1937. 2 x FIAT Ansaldo V.L. 246, snaga 2 x 150 kW, ser. br. 2522 (desni), br. 2523 (lijevi)
<i>Proizvođač:</i>	AD. Struver KG., Hamburg 1963. 2 x Deutz/Struver, model BV6M536, snaga 2 x 450 kW, ser. br. 26291 (desni), br. 26292 (lijevi)

Temeljem rješenja Uprave za zaštitu kulturne baštine Ministarstva kulture Republike Hrvatske od 30. listopada 2006., brod *Galeb* proglašen je kulturnim dobrom. U rješenju Ministarstva kulture kao razlog zaštite navode se neke povijesne činjenice i osnovne karakteristike broda.

M/b *Galeb* izgrađen je 1938. u talijanskom brodogradilištu *Ansaldo* u Genovi kao jedan od četiri broda za talijansku kompaniju *Regia Azienda Monopoli Banane* (RAMB) koja se bavila trgovinom južnim voćem. Tako je brod nakon izgradnje plovio pod imenom *RAMB III* i služio za prijevoz banana.

Kada je Italija najavila rat Velikoj Britaniji i Francuskoj, pretvoren je u ratni brod, ugrađeni su mu topovi te je imao ulogu prateće krstarice, ali i zadatak prijevoza mesa za talijansku vojsku u Libiji budući da je bio opremljen hladnjačama.

Nakon kapitulacije Italije 1943., brod je zaplijenila njemačka vojska i preuredila ga u minopolagač pod imenom *Kiebitz*. Kao *Kiebitz*, postavio je tijekom 1944. više od 5.000 mina u Kvarneru i Sjevernom Jadranu. Potopljen je 1944. u riječkoj luci u savezničkom bombardiranju.

Godine 1948./49. podignut je iz mora i rekonstruiran u pulskom brodogradilištu *Uljanik*. Izvukla ga je ekipa *Brodospasa* te je predan Jugoslavenskoj ratnoj mornarici. Nakon rekonstrukcije uvršten je u sastav Jugoslavenske ratne mornarice pod imenom *Galeb*, sa statusom školskog broda.

Od 1953. do 1980. m/b *Galeb* bio je plovilo predsjednika Jugoslavije Josipa Broza Tita. Prenamjena *Galeba* u Titovu rezidenciju projektirana je u riječkom *Brodoprojektu*. Prva Titova misija mira s m/b *Galebom* bila je u ožujku 1953. kada je posjetio London, a posljednja za vrijeme Pete konferencije nesvrstanih u Colombu 1976. godine. U funkciji plovila predsjednika Jugoslavije proveo je 549 dana, posjetivši 18 zemalja Europe, Azije i Afrike. Brod su posjetila i na njemu boravila 102 strana državnika, o čemu su svjedočile i metalne ploče s

■ **Slika 2.** Mb Galeb u trenutku izricanja hitnih mjera zaštite, brodogradilište Viktor Lenac 2007. (arhiva Grada Rijeke)

upisanim imenima važnih posjetitelja. Među njima su bili indijski i egipatski lideri Nehru i Naser, Nikita Hruščov, Winston Churchill, Indira Gandhi i mnogi drugi. Najveći broj putovanja broda vezan je uz Pokret nesvrstanih i političke kontakte Tita s državicima Trećeg svijeta, pa je kroz to u svijetu postao poznat kao simbol politike nesvrstanosti i miroljubive koegzistencije.

PROGRAM ZAŠTITE I OČUVANJA KULTURNOG DOBRA m/b GALEB OD 2007. DO 2010.

S obzirom na ugroženost broda zbog prodora oborinskih voda u njegovu unutrašnjost, Ministarstvo kulture Republike Hrvatske uputilo je upozorenje tadašnjem vlasniku kulturnog dobra s ciljem poduzimanja hitnih mjera zaštite kako bi se spriječilo njegovo daljnje propadanje. Kako vlasnik nije postupio prema nalogu, Ministarstvo kulture Republike Hrvatske predložilo je Gradu Rijeci imenovanje Grada Rijeke kao privremenog skrbnika kulturnog dobra. Tadašnje je Poglavarstvo Grada Rijeke na sjednici u prosincu 2007. donijelo Odluku o imenovanju Grada Rijeke, Odjela gradske uprave za kulturu, privremenim skrbnikom m/b *Galeb*. Provedba hitnih mjera zaštite uključila je radove na zaštiti paluba i sprječavanju prodora vode u unutrašnjost broda, a radove je Grad Rijeka naručio od brodogradilišta *Viktor Lenac d.d.* Rijeka, gdje je brod i danas privezan. Radovi hitnih mjera zaštite financirani su sredstvima spomeničke rente u iznosu od 500.000,00 kn.

Nakon završetka sudskog procesa Grad Rijeka iskoristio je svoje pravo prvokupa te je rješenjem Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske iz rujna 2009., postao vlasnikom m/b *Galeb* uplativši iznos od 150.000,00 USD. Tijekom siječnja 2010. Grad Rijeka je, kao novi vlasnik, naručio od brodogradilišta *Viktor Lenac d.d.* izvedbu radova čiji su opseg i vrsta naloženi od nadležnoga Konzervatorskog odjela u skladu s mišljenjem Hrvatskog registra brodova. Radovi su se odnosili na dokovanje u suhom doku, vizualni pregled podvodnog dijela vanjske oplata, mjerenje debljine limova podvodnog dijela broskog trupa i zatvaranje otvora na podvodnom dijelu trupa radi osiguranja od potencijalnih izvora propuštanja preko dotrajalih oplatnih ventila i njihovih oplatnih priključaka. Radovi te trošak boravka broda na operativnom vezu Grad Rijeka financirao je sredstvima spomeničke rente u iznosu od 1.048.000,00 kn.

Odvoz broda u suhi dok i ocjena stanja brodske oplata zapravo su prvi korak za utvrđivanje stvarnog stanja broda koje se ukratko može prenijeti citirajući gospodina Ladu Hrboku koji je kao član stručnog nadzora nad izvedenim radovima zaključio da "*Galeb* ima 72 godine, a drži se bolje od nekih brodova kojima je tek sedam godina".

■ *Slika 3. Gornja paluba mb Galeb u trenutku izricanja hitnih mjera zaštite (arhiva Grada Rijeke)*

■ *Slika 4. Donja paluba mb Galeb u trenutku izricanja hitnih mjera zaštite 2007. (arhiva Grada Rijeke)*

■ *Slika 5. Glavni salon mb Galeb u trenutku izricanja hitnih mjera zaštite 2007. (arhiva Grada Rijeke)*

■ Slika 6. Mb Galeb – detalji kabine i unutrašnjosti, siječanj 2008. (arhiva Grada Rijeke)

■ Slika 7. Mb Galeb – na zapovjednom mostu, 2008. (arhiva Grada Rijeke)

■ *Slika 8. Mb Galeb – detalj unutrašnjosti zapovjednog mosta, 2008. (arhiva Grada Rijeke)*

■ *Slika 9. Mb Galeb – radni kabinet Josipa Broza Tita, 2008. (arhiva Grada Rijeke)*

■ *Slika 10. Mb Galeb – detalj krme, siječanj 2010. (arhiva Grada Rijeke)*

■ *Slika 11. Mb Galeb – mjerenje debljine lima, siječanj 2010. (arhiva Grada Rijeke)*

■ *Slika 12. i 13. Tegljenje mb Galeb i ulazak u suhi dok, siječanj 2010. (arhiva Grada Rijeke)*

TRENUTAČNE AKTIVNOSTI GRADA RIJEKE U VEZI S DEFINIRANJEM BUDUĆE NAMJENE m/b GALEB

- Priprema budućeg modela upravljanja koja je, sukladno odredbama Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, davanje u koncesiju kulturnog dobra, također pritom provodeći svu potrebnu proceduru u skladu sa Zakonom o koncesijama.
- Izdavanje posebnih uvjeta sustava mjera zaštite Ministarstva kulture Republike Hrvatske za obnovu, koje smo zatražili kako bi se definirale prostorne cjeline broda u kojima je nužno sačuvati izvoran oblik i one u

kojima se mogu provesti zahvati primjereni budućoj namjeni, a da se pritom ne naruše vrijednosti kulturnog dobra.

- Vođenje postupka izdavanja Jedinственe carinske deklaracije radi puštanja robe u slobodan promet pri Carinarnici Rijeka za oslobađanje od plaćanja carine, trošarine i PDV-a.

Pod uvjetom uspješnog rješavanja trenutnih aktivnosti, može se reći da su otvorene dvije mogućnosti njegove nove namjene. Prema prvoj, m/b *Galeb* bi mogao postati luksuzna jahta koja bi devet do deset mjeseci godišnje bila u plovnom stanju, a ostatak vremena usidrena u riječkoj luci kao brod muzej i važna turistička atrakcija.

Takav program podrazumijeva aranžman s privatnim partnerom, a u svrhu njegova pronalaska bit će raspisan natječaj za davanje m/b *Galeb* u koncesiju, u suradnji s Konzervatorskim odjelom u Rijeci. U slučaju da se partner ne pronađe, brod će cijelo vrijeme kao brod-muzej biti usidren u riječkoj luci, a ovisno o jednom od ta dva modela, ovisit će i buduća obnova.

Trošak obnove bit će poznat nakon dobivanja posebnih uvjeta sustava mjera zaštite, definiranja projektnog zadatka i izrade projektne dokumentacije. Ono što je sigurno jest da će se pri obnovi broda težiti povratku njegova izvornog izgleda iz vremena kada je bio Titova rezidencija.

Sigurno je da brod tako bogate povijesti može postati riječki brend te da svaka rasprava o njemu treba biti oslobođena političkog konteksta, i da uvijek treba imati na umu činjenicu da su njegovom kupnjom grad Rijeka i Republika Hrvatska bogatiji za jedno kulturno dobro koje je time i spašeno od daljnjeg propadanja.

IZVOR

Rješenje Ministarstva kulture – Uprava za zaštitu kulturne baštine o utvrđivanju svojstva kulturnog dobra m/b *Galeb*, Zagreb, 30. listopada 2006.

Summary

The Galeb motorboat was awarded the status of cultural asset on 10th October 2006, on the basis of a decision taken by the Directorate for the Protection of Cultural Heritage of the Ministry of Culture of the Republic of Croatia.

Rijeka's Conservation Department of the Directorate for the Protection of Cultural Heritage of the Ministry of Culture issued a warning to the then owner of the cultural asset with the aim of applying urgent measures for the protection of the asset, in order to prevent its further decay. As the owner did not act according to the instructions of Rijeka's Conservation Department of the Directorate for the Protection of Cultural Heritage of the Ministry of Culture, a motion was brought forward to appoint the City of Rijeka as temporary custodian of the cultural asset. The City Government met on 4th

December 2007 and reached a decision regarding the appointment of the City of Rijeka, City Department of Culture, as temporary custodian of the Galeb motorboat.

The urgent work needed to protect the cultural assets aboard the Galeb motorboat was commissioned by the City of Rijeka from Viktor Lenac Shipyard, where the boat is still moored. Urgent measures had to be applied in order to protect the decks and to prevent water from penetrating inside the ship.

Meanwhile the motorboat was awarded to the City of Rijeka, which had availed itself of its pre-emption right.

As the new owner, the City of Rijeka commissioned further maintenance work from Viktor Lenac Shipyard in January, in line with the instructions of the competent Conservation Department and the opinion of the Croatian Register of Shipping. The work included dry docking, a visual inspection of the underwater plating, assessing underwater hull plate thickness, sealing the openings on the underwater hull, to guarantee that there are no potential leakages through the worn out sea inlet valves and their connections.

The dry docking procedure and the work described only represent a first phase, in which the actual condition of the ship was determined. The extent of further work is going to be determined in accordance with the special protection conditions of the Croatian Ministry of Culture, including more specific work, directed towards its new purpose.

Key words: *the Galeb, City of Rijeka, cultural asset, docking*